

Diş Hekimliği Öğrencilerinde Oral Kanser Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Evaluating Oral Cancer Awareness Among Dental Students

Cansu Gül Koca, Ozan Yenidünya

Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı, Uşak, Türkiye

Özet: Oral kanser insidansı, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere çoğu ülkede zaman içinde artış göstermektedir. Oral kanserler en sık görülen yedinci kanser türü olmakla birlikte, yüksek mortalite oranına sahiptir. Bu nedenle diş hekimlerinin oral kanserler hakkındaki farkındalığı önemli bir konudur. Çalışmamızın amacı ağız, diş ve çene cerrahisi pratik staj eğitiminin, Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi dördüncü sınıf öğrencilerinde oral kanser farkındalık düzeyleri üzerine olan etkisini değerlendirmektir. Çalışmaya ağız hastalıkları teorik eğitimi almış olan toplamda 55 diş hekimliği dördüncü sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Oral kanserlerin farkındalık anketi; risk faktörleri, diagnostik prosedürler ve klinik prosedürler olmak üzere 3 ana başlık altında 13 sorudan oluşmaktadır. Çalışmanın istatistiksel analizi için NCSS programı kullanılmıştır. Farkındalık anketine katılan 32 öğrenci (%58,2) henüz ağız, diş ve çene cerrahisi stajını tamamlamamış olup, 23 (%41,8) öğrenci ise staj eğitimini tamamlamıştır. Staj tamamlama ile "Oral kanser öncül lezyonu hangisidir?" ve "Beslenme alışkanlıkları ile oral kanser arasında ilişki var mıdır?" sorularına doğru yanıt verme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Öğrencilerin tamamı "UV ışınların kanser oluşumu üzerine etkisi var mıdır?" ve "En sık görülen oral kanser türü nedir?" sorularını doğru cevaplamıştır. Çalışmanın sonucunda görülmüştür ki, metod olarak pratik ve teorik eğitimin birlikte verilmesi oral kanserlerin farkındalığı hakkında büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: oral kanserler, diş hekimliği eğitimi, oral kanser farkındalığı

Abstract: The incidence of oral cancers has increased over time in most countries, particularly in developing countries. Oral cancers are the seventh most common cancer, and have a significantly high mortality rate. Therefore, oral cancer awareness of dentists is a crucial issue. The aim of this study was to evaluate the effect of oral and maxillofacial surgery clinical internship on the oral cancer awareness of fourth- grade students in Uşak University Faculty of Dentistry. A total of 55 fourth-grade students who have received theoretical training in oral diseases were included in this study. Questionnaire of oral cancer awareness consists of 13 questions under 3 titles including risk factors, diagnostic procedures, and clinical procedures. NCSS program was used for statistical analysis of the study. Thirty two students (58.2%) who participated in the questionnaire of oral cancer awareness have not completed their oral and maxillofacial surgery clinical internship, and 23 (41.8%) students have completed clinical internship. There was a significant relation between completing the clinical internship and giving correct answers to the questions "Which is the precursor lesion of oral cancers?" and "Is there a relationship between nutritional habits and oral cancer?" ($p<0.05$). "Does UV have an effect on cancer formation?" and "What is the most common form of oral cancer?" questions were answered correctly by all of the students. In this study, it was seen that co-ordination of practical and theoretical education as a methodology is vitally important about the awareness of oral cancers.

Keywords: oral cancers, education of dentistry, oral cancer awareness

ORCID ID of the authors: C.G.K. 0000-0002-2106-8819, O.Y. 0000-0002-4764-1070

Received 16.07.2020

Accepted 20.08.2020

Online published 24.09.2020

Correspondence: Cansu Gül KOCA- Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı, Uşak, Türkiye
e-mail: cansu.koca@usak.edu.tr

Cite this article as:

Koca CG, Yenidunya O, Evaluating Oral Cancer Awareness Among Dental Students, Ağız Kanserleri Özel Sayısı, Eylül 2020;90-95 **Doi:** 10.20515/otd.770438

1. Giriş

Oral kanser insidansının, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere pek çok ülkede zaman içinde arttığı görülmektedir (1-3). Oral kanserler en sık görülen yedinci kanser türü olmakla birlikte, ciddi anlamda yüksek mortalite oranına sahiptir (4). Bunun yanı sıra oral mukoza kanserlerinin Türkiye’de baş-boyun bölgesinde en sık görülen ikinci kanser türü olduğu rapor edilmiştir (5).

Dudak, sublingual alan, dil en sık görülen bölgeler olmakla birlikte intraoral kavitede her bölgede prekanseröz veya kanseröz lezyonlar görülebilmektedir (6).

Sigara kullanımı ve alkol tüketimi, yetersiz beslenme, human papilloma virüs enfeksiyonu, UV ışımına maruz kalma ve ilerlemiş yaş gibi faktörler oral kanserler için predispozan faktörler olarak kabul görmektedir (5).

Oral kanserlerin en sık görülen histopatolojik subtipi olan squamoz hücreli karsinom klinik bulgular ve detaylı anamnez ile teşhis edilebilen ve önlenilme ihtimali olan bir kanser türüdür. Diş hekimliği, prekanseröz veya kanseröz lezyonların erken teşhisinde önemli role sahip meslek grubudur (7). Bu nedenle diş hekimlerinin oral kanserler hakkındaki farkındalığı önemli bir konudur.

Çalışmamızın amacı, Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi dördüncü sınıf öğrencilerinin oral kanserler hakkındaki farkındalık düzeylerinin, ağız, diş ve çene cerrahisi pratik staj eğitimi ile olan ilişkisini değerlendirmektir.

2. Gereç ve Yöntem

Bu çalışmaya, 2019-2020 eğitim yılı içerisinde Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi dördüncü sınıfta bulunan 55 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin tamamı ağız hastalıkları teorik eğitimi almıştır. Oral kanser farkındalığı ile ilgili oluşturulan anket; risk faktörleri, diagnostik prosedürler ve klinik prosedürler olmak üzere 3 ana başlık ve toplamda 13 sorudan oluşmaktadır.

“Risk faktörleri” başlıklı bölümde oral kanserlerin predispozan faktörleri ile ilgili 6 adet soru bulunmaktadır ve cevap seçenekleri “evet” ve “hayır” olarak belirlenmiştir. “Diagnostik prosedürler” başlıklı bölümde ise oral kanserlerin klinik bulguları hakkında 5 adet soru bulunmaktadır ve bu bölümdeki sorular çoktan seçmeli olarak belirlenmiştir. Anketin son bölümü olan “Klinik prosedürler” başlıklı bölüm oral kanserlerin teşhisi konusunda izlenecek prosedürler hakkında 2 soru içermektedir ve bu bölümdeki sorular da çoktan seçmeli olarak belirlenmiştir (Şekil 1, 2, 3).

İstatistiksel analiz

İstatistiksel analiz için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Standart Sapma, Medyan, Frekans, Oran, Minimum, Maksimum) yanı sıra niteliksel verilerin karşılaştırılmasında Ki-kare analizi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < 0.01$ ve $p < 0.05$ düzeylerinde değerlendirilmiştir.

3. Bulgular ve Analiz

Farkındalık anketine katılan 55 öğrencinin yaş ortalaması 20.89 ± 0.59 olup, katılımcıların 34’ünün kadın öğrenci (%61.8), 21’inin (%38.1) ise erkek öğrenci olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %41.8’i (23 öğrenci) pratik staj eğitimini tamamlamış olup %58.2’si (32 öğrenci) henüz pratik staj eğitimini tamamlamamıştır.

“Risk faktörleri” başlıklı bölümde yer alan sorular ile ilgili olarak katılımcıların tamamı UV ışınlarının ve yetersiz beslenmenin kanser için risk faktörü olduğunu belirtmiştir. Staj tamamlamış öğrencilerin %87’si ve staj tamamlamamış öğrencilerin ise %84.4’ü alkol kullanımının risk faktörü olduğunu belirtmiş olup gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p > 0.05$). Staj tamamlamış öğrencilerin %78.3’ü ve staj tamamlamamış öğrencilerin ise %90.6’sı viral enfeksiyonların risk faktörü olduğunu belirtmiş olup gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir

($p>0.05$). Staj tamamlamış öğrencilerin %91.3'ü ve staj tamamlamamış öğrencilerin ise %87.5'i ileri yaş faktörünün risk oluşturabileceğini belirtmiş olup gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0.05$). Beslenme alışkanlıklarını oral

kanserler için risk faktörü olarak kabul eden staj tamamlamış öğrenci oranı %95.7 iken staj tamamlamamış öğrenci oranı %71.9 olup gruplar arası bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo-1).

Tablo 1. Risk faktörleri ile ilgili parametrelerinin karşılaştırılması

		Risk Faktörleri 2.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	5 (%15,6)	27 (%84,4)	0,553
	Yapan	3 (%13,0)	20 (%87,0)	
		Risk Faktörleri 4.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	3 (%9,4)	29 (%90,6)	0,185
	Yapan	5 (%21,7)	18 (%78,3)	
		Risk Faktörleri 5.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	4 (%12,5)	28 (%87,5)	0,505
	Yapan	2 (%8,7)	21 (%91,3)	
		Risk Faktörleri 6.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	9 (%28,1)	23 (%71,9)	0,024*
	Yapan	1 (%4,3)	22 (%95,7)	

Chi-Square Testi

* $p<0,05$

“Diagnostik prosedürler” başlıklı bölümde yer alan sorular ile ilgili katılımcıların tamamı skuamöz hücreli karsinomun en sık görülen oral kanser türü olduğunu belirtmiştir. Staj tamamlamış öğrencilerin %69.6'sı ile staj tamamlamamış öğrencilerin %56.3'ü oral kanserlerin en sık görüldüğü bölge olarak ağız tabanı ve dil altı mukozası olduğunu belirtmiş olup gruplar arası anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Staj tamamlayan öğrencilerin %82.6'sı ve staj tamamlamayan öğrencilerin %53.1'i oral kanser öncül lezyonları olarak lökoplaki ve eritroplaki seçeneğini tercih

etmiş olup bu soruda gruplar arası anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0.05$). Staj tamamlamış öğrencilerin %78.3'ü ve staj tamamlamamış öğrencilerin %81.3'ü oral kanserlerin en sık 40-60 yaş aralığında görüldüğünü belirtmiş olup gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0.05$). Staj tamamlamış öğrencilerin %34.8'i ve staj tamamlamamış öğrencilerin ise %40.6'sı oral kanserlerin küçük, ağrısız ve beyaz lezyon olarak erken dönem bulgusu verdiğini belirtmiş olup gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0.05$) (Tablo-2).

Tablo 2. Diagnostik prosedürler ile ilgili parametrelerinin karşılaştırılması

		Diagnostik prosedür 1.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	14 (%43.8)	18 (%56.3)	
Yapan	7 (%30.4)	16 (%69.6)		
		Diagnostik prosedür 2.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	15(%46.9)	17(%53.1)	
Yapan	4(%17.4)	19 (%82.6)		
		Diagnostik prosedür 4.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	6 (%18.8)	26 (%81.3)	
Yapan	5 (%21.7)	18 (%78.3)		
		Diagnostik prosedür 5.Soru		
Staj Durumu		Hayır	Evet	p
	Yapmayan	19 (%59.4)	13 (%40.6)	
Yapan	15 (%65.2)	8 (%34.8)		

Chi-Square Testi * $p < 0,05$

Klinik prosedürler başlıklı bölümde yer alan sorular ile ilgili staj tamamlayan öğrencilerin %82.6'sı ve tamamlamayan öğrencilerin %81.3'ü biyopsi almadan önce şüpheli lezyon ile ilgili bekleme süresini 7-10 gün olarak belirttiği görülmüş olup gruplar arası anlamlı farklılık görülmemiştir ($p > 0.05$). Staj tamamlayan öğrencilerin %60.9'u ve tamamlamayan öğrencilerin %71.9'u hasta muayene sırası hakkında 'detaylı anamnez, radyolojik muayene, lezyonun değerlendirilmesi ve kayıtlarının alınması, lenf nodu muayenesi, biyopsi alınması' sırasını takip edeceğini belirtmiş olup gruplar arası anlamlı farklılık görülmemiştir ($p > 0.05$) (Tablo-3).

Tablo 3. Klinik prosedürler ile ilgili parametrelerinin karşılaştırılması

Klinik prosedür 1.Soru			
Staj Durumu		Hayır	Evet
Yapmayan		6 (%18.8)	26 (%81,3)
Yapan		19 (%82.6)	4 (%17.4)
Klinik prosedür 2.Soru			
Staj Durumu		Hayır	Evet
Yapmayan		9 (%28.1)	23 (%71.9)
Yapan		9 (%31.9)	14 (%60.9)

Chi-Square Testi * $p < 0,05$

4. Tartışma ve Sonuç

Kanser olgularının erken teşhisi ile tedavinin başarı şansı ve hastanın yaşam kalitesi artarken, morbidite ve mortalite oranı da düşer bu nedenle oral kanserlerde erken tanı çok büyük önem taşır (8). Bu nedenle diş hekimleri malign ve premalign lezyonların erken teşhisinde önemli bir role sahiptir (7). Bunun yanı sıra bazı araştırmacılar diş hekimlerinin eksik bilgiye sahip olması ve gereken özeni göstermemesi sebebi ile erken dönem teşhiste yetersiz olduğunu belirtmiştir (1-3). Bu nedenle diş hekimliği eğitimi alan öğrencilerin, ağız kanserleri ve erken dönem teşhisin önemi hakkında yeterli eğitim alması ve bu konunun ciddiyeti hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, ağız hastalıkları teorik eğitimi alan öğrencilerin ağız kanserleri hakkındaki farkındalık düzeylerini ölçmek ve beraberinde pratik eğitimin teorik eğitime olan katkısını değerlendirmektir.

Keser ve Pekiner 2018 yılında yaptıkları çalışmada diş hekimliği fakültesi üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin oral kanser risk faktörleri hakkındaki farkındalık seviyesini değerlendirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, sigara kullanımını oral kanserler için risk faktörü olarak belirtmişlerdir ve araştırmacılar gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını rapor etmişlerdir (4). Camélo ve ark. 2014 yılında ikinci ve beşinci sınıf diş hekimliği öğrencilerinin oral kanser farkındalıklarını değerlendirmek amacı ile bir anket çalışması yapmıştır. Araştırmacılar; sigara kullanımı, alkol tüketimi, UV ışına maruz kalma gibi faktörlerin öğrenciler

tarafından oral kanserler için predispozan faktörler olarak bilindiğini belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı rapor edilmiştir (8). Bu çalışmada da pratik stajını tamamlayan ve tamamlamayan bütün öğrenciler sigara kullanımının ve UV ışınlarına maruz kalmanın oral kanserler için predispozan faktörler olduğunu belirtmiş olup bu bulguların literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Silva ve ark. 2018 yılında yaptıkları çalışmada yeni mezun olmuş diş hekimleri ile diş hekimliği öğrencilerinin oral kanser farkındalıklarını değerlendirmiştir (9). Çalışmada hem yeni mezun diş hekimlerinin hem de diş hekimliği öğrencilerinin büyük bir kısmının, oral kanserlerin en sık görülen subtipinin squamoz hücreli karsinom olduğunu belirtmişlerdir (9). Keskin ve Pekiner, üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin skuamoz hücreli karsinomun en sık görülen oral kanser türü olduğunu belirttiklerini ve gruplar arası anlamlı farklılık görülmediğini rapor etmiştir (4). Bu çalışmada ise pratik staj eğitimi tamamlamış ve tamamlamamış bütün öğrenciler en sık görülen oral kanser türünün squamoz hücreli karsinom olduğunu belirtmişlerdir ve bu sonuç literatür ile uyum göstermektedir.

Silva ve ark. diş hekimliği öğrencilerinin çoğunluğunun lökoplakiyi oral kanser öncül lezyonu olarak belirttiğini ve yeni mezun diş hekimleri ile arasında anlamlı fark olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar bu sonucu pratik uygulama ile birlikte teorik eğitimin de devam etmesine bağlamışlardır (9). Keskin ve

Pekiner, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ağız kanserlerinin en sık görüldüğü yer olarak ağız tabanı ve dil altı bölgesi olduğunu belirttiğini ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını rapor etmişlerdir (4). Bunun yanı sıra eritroplaki ve lökoplakinin prekanseröz lezyon olduğunu bilen üçüncü sınıf öğrenci sayısının istatistiksel olarak anlamlı derecede fazla olduğuna değinilmiştir (4). Araştırmacılar bu sonuçları üçüncü sınıf öğrencilerinde pratik eğitimin seminerler ve sunumlar ile desteklenerek verilmesine bağlamaktadır. Bu çalışmada da her iki gruptaki öğrenciler, oral kanserlerinin lokasyonu ile ilgili olan soruya ağız tabanı ve dil altı bölgesi olarak cevap vermiş olup gruplar arası anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra eritroplaki ve lökoplakinin prekanseröz lezyon olduğunu belirten öğrenci sayısının pratik staj eğitimini tamamlayan grupta anlamlı derecede fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuçların literatür ile uyumlu olduğu görülebilmektedir.

Çalışmanın sonucunda pratik staj eğitimini tamamlamış öğrenciler ile tamamlamamış öğrencilerin arasında ‘Beslenme alışkanlığının oral kanserler için bir risk faktörü oluşturması’ ve ‘Oral kanserlerin öncül lezyonları’ ile ilgili olan sorular dışında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Her ne kadar teorik eğitimin oral kanserlerin farkındalığı üzerinde önemli etkisinin olduğu görülse de oral kanser öncül lezyonlarının tanınması ve bilinmesi konusunda pratik eğitimin ne kadar etkili bir faktör olduğu görülmektedir. Kanser öncül lezyonlarının bilinmesi ile erken tanının konulabilmesi ve devamında teşhis ve tedavi ile başarılı sonuç alınabileceği söz konusu olduğundan pratik eğitim ile teorik eğitimin birlikte desteklenerek verilmesinin diş hekimliği eğitimi açısından çok büyük önem taşıdığını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

1. Jaber MA. Dental practitioner’s knowledge, opinions and methods of management of oral premalignancy and malignancy. *Saudi Dent J.* 2011; 23: 29–36.
2. Oliveira JMB, Pinto LO, Lima NGM, et al. Oral cancer: assessment of academic dentistry and nursing knowledge as for the risk factors and diagnostic procedures. *Rev Bras Canc.* 2013; 59: 211–218.
3. Carter LM, Ogden GR. Oral cancer awareness of undergraduate medical and dental students. *BMC Med Educ.* 2007; 15: 44–52.
4. Keser G, Pekiner FM. Assessing oral cancer awareness among dental students. *J. Cancer Educ.* 2018;
5. Düzlü M, Karamert R, Bakkal FK. et al. The demographics and histopathological features of oral cavity cancers in Turkey. *Turk J Med Sci.* 2016; 46: 1672– 1676.
6. Johnson NW, Warnakulasuriya KA. Epidemiology and aetiology of oral cancer in the United Kingdom. Community. *Dent Health.* 1993; 10: 13–29.
7. Carvalho AL, Singh B, Spiro RH, et al. Cancer of the oral cavity: a comparison between institutions in developing and a developed nation. *Head Neck.* 2004; 26: 31-38.
8. Camêlo STR, de Almeida CME, Soares PLS, et al. Oral cancer knowledge and awareness among dental students. *Braz J Oral Sci.* 2014; 13: 28–33
9. Silva LGD, Alves ML, Severo MLB, et al. Malignant and potentially malignant oral lesions: level of knowledge of dentists and dental students. *Revista Brasileira de Cancerologia.* 2018; 64: 35-43.